

HATÁRON TÚLI MUNKAVÁLLALÁSI HAJLAM VIZSGÁLATA A COVID-19 IDEJE ALATT

Enikő KORCSMÁROS¹ – Roland MARČA²

ABSTRACT

Labour mobility is an extremely complex and important issue in people's lives. Each individual is encouraged by myriad factors to leave their homeland and apply for a job abroad. This phenomenon plays an important role in the economy and politics of the sending and hosting countries. If the hosting country can successfully implement educated abroad workers into the labour market, they can gain a significant advantage in order to fill the gaps. However, a significant loss can be concluded in the sending country's economy when the educated workers leave the country. The research examines whether there is a significant difference in the work of gender according to their highest educational attainment. For this purpose, a Fisher's-exact test was conducted to analyse the formulated hypothesis. Based on the values of the one and two-sided tests, it can be stated that there is no significant difference between the examined variables.

KEYWORDS

Labour market, labour mobility, employment, foreign workers, COVID-19

BEVEZETŐ

Az elmúlt évek leginkább vitatott kérdésköre közé tartozik a határon túli munkavállalás, melynek döntésmeghozatala jelentősen befolyásolva van az új világjárvány hatásainak köszönhetően. Ezen nehéz és összetett témakör rendkívül sok embert érint, hiszen a World Migration Report [8] adatai alapján a 2019-es évet tekintve világszerte összesen 272 millió egyén vállalt a szülőföldjétől eltérő országban munkát, vagyis az egész világot tekintve 30 emberre jut 1 külföldi munkavállaló. Az egyének 52%-át férfiak, míg 48%-át nők alkották, melynek 74%-a 20 és 64 év között voltak. A külföldi munkavállalók jelentős szerepet töltenek be a munkaerőpiac működéseiben, hiszen a jelentés alapján a bevándorló munkavállalók általában jelentősen nagyobb vállalkozói ambíciókkal telepednek le, mint az adott ország lakosai. A téma komplexitását tekintve elmondható, hogy egyre több jel utal arra, hogy az egyes természeti katasztrófák is jelentősen befolyásolják az adott egyén döntésmeghozatalát, mely az elkövetkezendő években várhatóan csak növekedni fog. Annak a jelenségnek a megértése, valamint a tanulmányozása, hogy az adott ország rendszerei, hogyan tudnak alkalmazkodni az új világjárvány okozta külföldi munkavállalás körülményeihez, jelentősen megnövelte ezen kutatási terület aktualitását. Ennek értelmében ezen kérdéskör az adott országok szakpolitikájában kulcsfontosságú szerepet fog betölteni az elkövetkezendő években.

ELMÉLETI KITEKINTÉS

A 2016-os évet tekintve valamivel több mint 165 000 szlovák dolgozott rövid ideig külföldön, ami a 2018-as évben 128 000 egyénre csökkent. Az egyre inkább visszatérő tendencia mögött az egyre nagyobb életszínvonal állhat Szlovákiában. Általánosságban elmondható, hogy a

¹ PhDr. Korcsmáros Enikő, PhD., adjunktus, Selye János Egyetem, korcsmarose@uj.s.sk

² Bc. Roland Marča, hallgató, Selye János Egyetem, 126410@student.uj.s.sk

hazai vállalatok egyre inkább képesek tisztességesen fizetni az idegen nyelvet beszélő képzett egyénekért, különös tekintettel az informatikai, műszaki és gazdasági területekre. [4] Ennek ellenére azonban a szlovák munkaerőpiacon jelentősen nagy regionális különbségek jelennek meg, melyet számos tényező indukálhat, ilyen például a terület elhelyezkedése, az infrastruktúra, az egyes szolgáltatások elérhetősége, valamint az intézmények megléte. A munkaerőpiaci rugalmasság egy rendkívül fontos szerepet tölt be, nemcsak az ország versenyképességét tekintve, hanem a régiókéét is. A munkaerőpiaci rugalmasság egyik alapvető eleme a munkerő mobilitás. [10]

Az elmúlt évek során ezen témakör kutatását egyre inkább az életpályák figyeléséből közelítették meg a kutatók. Ez azt eredményezte, hogy az egyéni migrációt nagy általánosságban már az életpálya-folyamatként is értelmezik. Ezen megközelítés leginkább arra fekteti a hangsúlyt, hogy maga az elvándorlás nem egyetlen esemény, amely az előre meghatározott tervek szerint halad, hanem sokkal inkább a döntéshozatal, végrehajtás és az integráció hosszú távú folyamata. Ezt a folyamatot pedig jelentősen befolyásolják az elvándorlást fontolgató egyének korábban megszerzett tapasztalatai, valamint az egyéni változásai és célkitűzései egyaránt. [1] Az előbb említett korábban felhalmozott tapasztalatok pozitív hatással is lehetnek a vállalkozói szellemre, hiszen a külföldről beérkező tanult egyének olyan tapasztalatokkal rendelkezhetnek különböző területekről, melyek elengedhetetlenek a korai szakaszban lévő vállalatok fejlődéséhez. Ennek köszönhetően, akár a kevésbé fejlett régiók gazdasági fejlődése is előidézhető. [15]

Széles körűen elterjedt politikai nézetnek minősíthető az a tény, hogy az otthoni munkalehetőségek hiánya a kivándorlási döntés egyik fő oka közé tartozik. Ezt jelentősen olyan javaslatok kísérik, melyek szerint meglehetősen nagyobb összegeket kellene fordítani ezen lehetőségek kialakítására annak érdekében, hogy az egyes országok csökkenteni tudják a migrációt. Giambra és McKenzie [5] véleményük alapján az önfoglalkoztatási lehetőség támogatása jelentősen javíthatná azon egyének helyzetét, akik határon túli munkavállaláson gondolkodnak. A külföldre irányuló migrációs hullámok jelentősen befolyásolhatják a lakhatás iránti keresletet, a rendelkezésre álló munkahelyek mennyiségét, illetve minőségét egyaránt, azokban az országokban, ahonnan a külföldre kiutazó munkavállalók származnak. Ezen területekre kifejtett negatív hatások pedig végsősoron a szakképzett munkaerőhiányt, valamint a beruházások csökkenését és az egyes kulturális változásokat idézhetik elő. [6] Ezzel szemben azonban általánosságban elmondható, hogy a nyugat-európai országokkal szemben, a külföldről beérkező munkavállalók főként munkás csoportban tevékenykedő egyének, melynek köszönhetően némi egyensúlytalanság tapasztalható a munkaerőpiacon. [1]

A fogadó országok részéről azonban a migráció akár a gazdasági növekedés és a munkaerő nemzetközi megerősítéséhez is vezethet, amennyiben az adott ország sikeresen betudja illeszteni a beérkező munkaerőt. A huszadik század második felében a nemzetközi kereskedelem, illetve a tőkeáramlás jelentősen növekedett, így a kilencvenes évek végére a nemzetközi migrációs hullámok is jelentős mértékben gyarapodtak, különösen a szakmunkások körében. Fontos azonban megemlíteni, hogy a készpénzátalások és a fejlődő országokba beérkező pénzáramlások az északi, valamint a déli népesség között jelentősen nagy különbségeket idéztek elő az egy főre jutó jövedelmet tekintve. [7]

Egy Nepálban készült kutatás alapján a lakhely jelentős szerepet tölt be a fiatalok külföldön való munkavállalási szándékában. A főként vidéki közösségekben élő fiatal egyének leginkább a kevesebb munkalehetőség miatt és a szebb jövő reményében hagyják el szülőföldjüket. Ezen meghozott döntések azzal is magyarázhatóak, hogy az ifjúság szeretne egy új jövőt, illetve karriert építeni magának, ezáltal is kiszakadva abból a környezetből, ahol felnőttek, vagy esetleg, ahol a diákmunkáit végezték. [11] Az előbb említett tényt Sharma és Kandpal [13] kutatási eredményei is alátámasztják, miszerint, a fiatalok körében a munkakeresés során egy-

re inkább növekvő trend figyelhető meg a vidéki területekről történő elköltözés során. Ezen falvakból a fiatalok leginkább nagyvárosokban próbálják építeni karrierjeiket, ezáltal pedig hozzájárulnak az adott ország, illetve város fejlődéséhez.

Royuela et al., [12] fordított ok-okozati összefüggést találtak ezen téma vizsgálata során a túlnépesedés, valamint a szegénység és a migrációs döntésmeghozatal között. Ez azt eredményezi, hogy minél magasabb a túlnépesedés vagy a szegénység szintje a származási országban, annál nagyobb az elvándorlási hajlandóság. Ezen eredményeket megerősíti és alátámasztja Koubi [9] kutatása is, hiszen véleményük szerint a környezeti változások a migrációs hullámok hajtóerejévé is válhatnak. Az éghajlatváltozás és az egyéb környezeti események, beleértve a katasztrófákat is, jelentősen nagy migrációs hullámok várhatóak.

A rohamosan fejlődő világban a külföldi munkavállalásra jelentősen sok tényező lehet befolyással. A mai modern világban tevékenykedő vállalatok jelentős része minden szempontból igyekszik olyan termékeket, illetve szolgáltatásokat nyújtani, melyek csökkenhetik az adott város légszennyezettségi szintjét. Ezzel párhuzamosan az elektromos autózás is egyre nagyobb teret kap, azonban ezen tényező még mindig nagy szerepet tölt be az egyes külföldi munkavállalás meghozatalában. Ezt alátámasztja Liu és Yu [9] kutatása, melynek alapján elmondható, hogy statisztikai szempontból szoros kapcsolatot találtak a légszennyezettségi szint és a migrációs döntésmeghozatal között. Az emberek igyekeznek inkább olyan céldesztnációkat választani, ahol ezen szint jelentősen kisebb, ezért végsősoron olyan országokra is eshet a választás, melyeknek politikai tevékenységeik a szennyezettségi szint csökkentésére irányulnak.

KUTATÁS MÓDSZERTANA

Kutatásunk során az Érsekújvári járás állandó, vagy ideiglenes lakhellyel rendelkező egyének véleményét vizsgáltuk a határon túli munkavállalás kérdéskörét illetően. Az Érsekújvári járás Szlovákia Nyitrai kerületének közigazgatási egysége és a Szlovák Statisztikai Hivatal [14] 2020 adatai alapján összesen 138 178 lakossal rendelkezik. A kutatásunk gyakorlati részének megalapozásához kétnyelvű kérdőívet készítettünk. Ennek értelmében a kérdőív szlovák, illetve magyar nyelven egyaránt kitölthető volt. Azért véltük fontosnak, hogy a kérdőív kétnyelvű legyen, hiszen az Érsekújvári járás lakosságának jelentős része szlovák nemzetiségű. Az online kérdőívet a Google Űrlapok segítségével dolgoztuk fel. A kérdőív 2020 szeptemberétől november végéig volt elérhető. A kutatásunkban összesen 512 egyén vett részt, melyből 258 válasz a szlovák kérdőívre érkezett be, míg 254 pedig a magyar nyelvűre. Kutatásunk során megvizsgáltuk, hogy az Érsekújvári járásban van-e jelentős különbség a nemek között a végzettség szerinti elhelyezkedést tekintve, illetve, hogy az esetleges külföldi munkavállalás során, vajon a felmérésben résztvevő egyének a végzettségük alapján vállalnának-e munkát. Az utóbbi szemléltetésére kétváltozós diagramot készítettünk, míg az előbbi statisztikai teszt segítségével vizsgáltuk meg. Ennek értelmében a kutatásunk során a következő hipotézist fogalmaztuk meg:

A nemek között van-e jelentős különbség a végzettség szerinti elhelyezkedést tekintve? Ebből adódóan a nullhipotézis, valamint az alternatív hipotézis a következő:

H0: A válaszadók neme és a végzettség szerinti elhelyezkedése között nem mutatható ki szignifikáns kapcsolat.

H1: A válaszadók neme és a végzettség szerinti elhelyezkedése között szignifikáns kapcsolat mutatható ki.

A hipotézis vizsgálatára Fisher-egzakt tesztet végeztünk, hiszen 2x2-es keresztábráról beszélhetünk a vizsgálat során. Az elemzés során 5%-os szignifikanciaszint került meghatározásra, így ennek figyelembevételével kerül a későbbiekben sor az alternatív vagy a nullhipotézis elfogadásra.

A KUTATÁS EREDMÉNYEI

Az alábbi részben a kutatás eredményeinek bemutatása következik.

A felmérésben résztvevő egyének 12,89%-a a kérdőív kitöltésekor rendszeresen ingázott külföldre, míg 87,11%-a pedig belföldön dolgozott. Az ingázókról elmondható, hogy döntő többségük napi rendszerességgel (42,42%) lépi át a határt munkavállalás céljából. A napi ingázókat követik azon személyek, akik heti szinten (18,18%) utaznak külföldre. Az eredményekből kiderül, hogy a kérdőívet kitöltő személyek 16,67%-a jelölte válaszául, hogy kéthetente ingázik. Azon egyének, akik havonta utaznak el munka miatt, 13,64%-os részarányt képeznek az ingázók csoportjában. A határon túli munkavállalók 7,58%-a utazik negyedévente a munkahelyére. Kérdőívünk ezen kérdésénél lehetőséget adtunk, hogy egyéb választ is megadjanak válaszadóink. A kutatásban résztvevő külföldi dolgozók közül egy személy élt ezzel a lehetőséggel, aki féléves utazási rendszerességet adott meg válaszként. Továbbá, elmondható, hogy a felmérésben résztvevő egyének 17,78%-a 1 alkalommal vállalt már külföldön munkát, míg 15,24%-a több alkalommal dolgozott külföldön. A válaszadók 66,98%-a még nem vállalt külföldön munkát. Ennek következtében megvizsgáltuk a kutatásban résztvevő személyek migrációs hajlamát az elkövetkezendő 2 évet tekintve a korábbi külföldön való munkavállalási tapasztalataik alapján. Az eredmények alapján elmondható, hogy azon egyének, akik egy alkalommal vállaltak külföldön munkát 5,47%-a valószínűleg szeretne külföldön dolgozni az elkövetkezendő 2 évben, míg 10,54%-a negatív véleménnyel rendelkezik és 1,77%-a pedig nem tud dönteni. Azon egyének, akik már több alkalommal dolgoztak külföldön, 9,77%-a biztos abban, hogy külföldön vállal munkát, míg 3,52%-a nem és 1,95%-a nem tud dönteni. Azon egyének, akik még nem vállaltak külföldön munkát 10,15%-a szeretne az elkövetkezendő 2 éven belül határon túl munkát vállalni, míg 45,90%-a valószínűleg nem szeretne külföldön munkát vállalni és 10,94%-a pedig nem tud dönteni.

A következő táblázaton szemléltetjük a hipotézis vizsgálat során kigenerált keresztábrát, melynek függő változójaként a végzettség szerinti megoszlást, míg függetlenként a válaszadók nemét jelöltük meg. A táblázatban a két változó együttes eloszlása figyelhető meg, melyet kibővítettünk sorok szerinti relatív megoszlással is

1. Táblázat: Végzettség szerinti elhelyezkedés és a válaszadók nemének keresztábrája (Forrás: saját szerkesztés)

		Végzettség szerinti elhelyezkedés		Total	
		Igen	Nem		
A válaszadók neme	Férfi	Darabszám	93	117	210
		% A válaszadók nemén belül	44,3%	55,7%	100,0%
	Nő	Darabszám	155	147	302
		% within A válaszadók nemén belül	51,3%	48,7%	100,0%
Teljes	Darabszám	248	264	512	
	% A válaszadók nemén belül	48,4%	51,6%	100,0%	

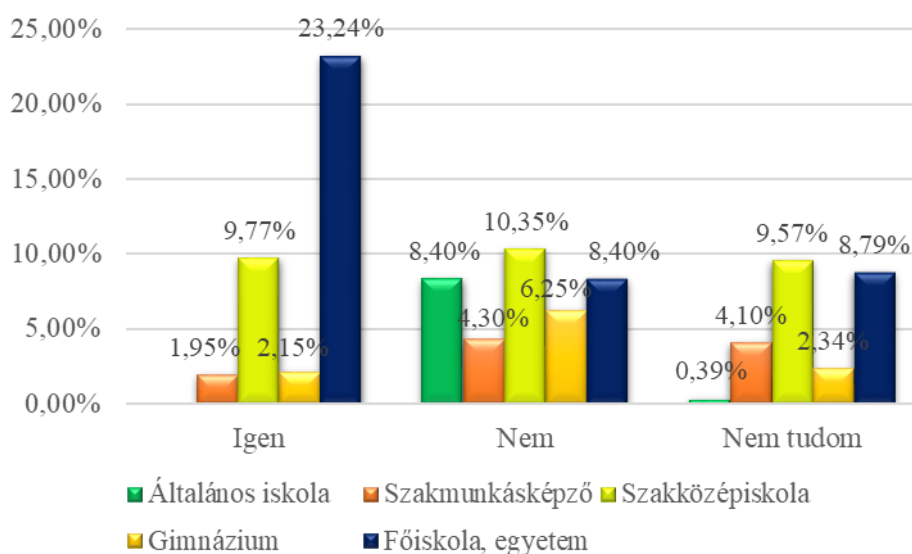
A két nominális változó során a 2x2-es keresztábrát követően elvégezzük a Fisher-egzakt tesztet, melyet a következő táblázaton keresztül illusztrálunk:

2. Táblázat: Fisher-egzakt teszt (Forrás: saját szerkesztés)

	Érték	Szabadságfok	Kétoldali aszimptotikus szignifikancia	Kétoldali pontos szignifikancia	Egyoldali pontos szignifikancia
Pearson-féle kinegyzet	2.457	1	0.117		
Folytonossági korrekció	2.183	1	0.140		
Valószínűségi arány	2.461	1	0.117		
Fisher-egzakt teszt				0.127	0.070
Lineáris asszociáció	2.452	1	0.117		
N érvényes esetek	512				

Az egy-, és kétoldali tesztek értékei alapján ($p=0.070$, $p=0.127$) kijelenthetjük, hogy a nemek között nincs jelentős különbség a végzettség szerinti elhelyezkedésben. A tesztnek köszönhetően az alternatív hipotézist elvetjük.

A következő diagramnak köszönhetően megvizsgáltuk, hogy a felmérésben résztvevő egyének az esetleges külföldi munkavállalás során vajon a végzettségük alapján vállalnának-e munkát. Az 1. ábra értelmezéséhez fontosnak tartjuk ismertetni a végzettség egyes megoszlásait, melyek a következők: a felmérésben résztvevő egyének 8,79%-a ($n=45$), végzett általános iskolát, 10,35%-a ($n=53$) szakmunkásképzőt, 29,69%-a ($n=152$) szakközépiskolát, 10,74%-a ($n=55$) gimnáziumot, míg 40,43%-a ($n=207$) főiskolai, egyetemi végzettséggel rendelkezik.

1. ábra: A válaszadók által elért legmagasabb iskolai végzettség szerinti külföldi munkavállalási szándék (Forrás: Saját szerkesztés)

A fenti diagramon jól látható, hogy legnagyobb arányban (23,24%) a főiskolai vagy egyetemi végzettséggel rendelkező egyének vállalnának határon túl munkát a végzettségükhöz mérten. Érdekes tényként kezelendő, hogy a szakmunkásképzéssel rendelkező egyének csak kisebb arányban vállalnának külföldön munkát az általuk megszerzett végzettséghez mérten. Véleményünk szerint ez a tény akár azzal is magyarázható, hogy határon belül sem sikerült az adott szakmában elhelyezkedni, így esetlegesen nem rendelkeznek kellő munkatapasztalattal, vagy akár a tanulmányaikat követően egy teljesen más ágazatban sikerült elhelyezkedni, ahol jóval több sikert tudtak felhalmozni a karrierjük tekintetében. Ezzel szemben azonban, a kutatásban résztvevő szakközépiskolai végzettséggel rendelkező egyének azok, akik meglehetősen nagy arányban vélekednek úgy, hogy nem a végzettségükhöz mérten szeretnének majd a jövőben munkát vállalni. Ez arra is visszavezethető, hogy az általános iskolai tanulmányaik befejezését követően a diákok jelentős része még nem teljesen tud önálló döntést meghozni abban a tekintetben, hogy milyen irányban szeretné tovább folytatni tanulmányait, így esetlegesen az olyan külső tényezők játszhatnak fontos szerepet, mint pl. a szülők, barátok, vagy esetleg a tanárok.

DISZKUSZIÓ ÉS BEFEJEZÉS

A felmérésben résztvevő egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkező egyének 23,24%-a legmagasabb iskolai végzettségük alapján vállalnának munkát más országban, míg az általános iskolát végzett egyének 8,40%-a, illetve a szakközépiskolát végzett egyének 10,35%-a nem vállalna külföldön munkát az iskolai végzettségük alapján. Véleményünk szerint ez arra is visszavezethető, hogy belföldön sem sikerült a megfelelő szakmában elhelyezkedni, ugyanis más ágazaton belül sokkal ügyesebbnek bizonyultak az adott személyek. Továbbá, az általunk lefuttatott Fisher-egzakt tesztnek köszönhetően megtudhattuk, hogy a nemek között nincs jelentős különbség a végzettség szerinti elhelyezkedést tekintve. Annak értelmében, hogy Szlovákiára jellemző, hogy a fiatalok a tanulmányaik elvégzését követően más országban vállaljanak munkát úgy gondoljuk, hogy az országnak és az egyes munkáltatóknak is mindent szükséges elkövetniük azért, hogy az adott egyének elégedettek legyenek jelenlegi munkájukkal és belföldön vállaljanak munkát. Jelentősen növelni kell az egyes munkahelyeken a továbbfejlesztési lehetőségeket, melyeknek köszönhetően az adott egyének tapasztalatot és tudást

nyerhetnek, melyeknek felhasználásával jelentősen hozzájárulnak az adott vállalat sikeres működéséhez. Egy lengyel kutatás [2] melyben 1003 egyén vett részt is megerősíti azt a tényt, hogy a határon túli munkavállalási döntést jelentősen befolyásolni lehet abban az esetben, ha több speciális területre fektetjük a hangsúlyt. A szerzők véleménye szerint a legnagyobb figyelmet a munkahelyi körülmények javítására, az egyes bérezési, valamint a béren kívüli juttatások növelésére kell fordítani. Ezzel szemben azonban szintén nagy hangsúlyt kell fektetni a bürokrácia csökkentésére, valamint a továbbfejlesztési lehetőségek növelésére egyaránt.

KÖSZÖNET

Jelen kutatást a Collegium Talentum 2021- Sapiientia Hungariae Alapítvány programja támogatta.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] BRZICA, D., KAČÍRKOVÁ, M. Mobilita talentovaných pracovníkov v podmienkach SR: Analytický pohľad. *Ekonomické rozhlady*. 48(1). 2019.
- [2] DOMAGALA, A., JAKÓBCZYK, Dubas K. Migration intentions among physicians working in Polish hospitals – Insights from survey research. *Health Policy*. 123(8). 2019. <https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2019.06.008>
- [3] ERLINGHAGEN, M., KERN, Stein Ch. Migration social stratification and dynamic effects on subjective well being. *Advances in Life Course Research*. Vol. 48. 2021. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2020.100393>
- [4] FRIEDMANNOVÁ, D. et al., *Vybrané priority integrovanej infraštruktúry v nadväznosti na zvýšenie PRIESTOROVEJ mobility pracovnej sily*: Národný projekt. . IA MPSVR SR – Operačný program Ľudské zdroje, 2019. 227 s.
- [5] GIAMBRA, S., McKENZIE, D. Self-employment and migration. *World Development*. Vol. 141. 2021. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105362>
- [6] GUADAGNO, L., GUADAGNO, E. Migration, housing & disaster: Risk reduction and creation in Southern Italy's Apennines. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. Vol. 61. 2021. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2021.102305>
- [7] IBRAHIM, Nathier A., NASSIR, Matter L. Demographic analysis of global migration. *Materials today's Proceedings*. 2021. <https://doi.org/10.1016/j.matpr.2021.05.177>
- [8] IOM, *World Migration Report 2020*. research report. Switzerland: International Organization for Migration. 2020. 498 p. ISSN 1561-5502
- [9] KOUBI, V., SPILKER, G., SCHAFFER, L., BERNAUER, T. Environmental Stressors and Migration Evidence from Vietnam. *World Development*. Vol. 79. 2016. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2015.11.016>
- [10] MAZÚROVÁ, B., KOLLÁR, J. . Determinanty pracovnej mobility na slovensku. In *Mladá Veda*. 2017, Vol. 5, no 8. Internet accessed: <http://www.mladaveda.sk/casopisy/17/17_2017_03.pdf>.
- [11] POUDEL, A. Migration, youth workshops and forestry: Case studies from Nepal. *Trees, Forests and People*. Vol. 3. 2021. <https://doi.org/10.1016/j.tfp.2020.100057>
- [12] ROYUELA, V., SÁNCHEZ, Díaz J P., ROMANÍ, J. Migration effects on living standards of the left behind. The case of overcrowding levels in Ecuadorian households. *Habitat International*. Vol. 93. 2019. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2019.102030>
- [13] SHARMA, R., KANDPAL, V. COVID-19 pandemic and International Migration: An Initial View. *Sustainable Operations and Computers*. Vol. 2. 2021. <https://doi.org/10.1016/j.susoc.2021.06.002>
- [14] Štatistický úrad SR. Hustota obyvateľstva - SR, oblasti, kraje, okresy, mesto, vidiek. In *Demografia a sociálne štatistiky, Obyvateľstvo a migrácia*. Internet accessed <Hustota obyvateľstva - SR, oblasti, kraje, okresy, mesto, vidiek [om7015rr] - IBM Cognos Viewer (statistics.sk)>

- [15] WASSINK, J. International migration experience and entrepreneurship: Evidence from Mexico. *World Development*. Vol. 136. 2020. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105077>